

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหา ความสำคัญของปัญหา และที่มาของปัญหา

ปัญหาเกี่ยวกับมโนทัศน์เรื่องความจำเป็นและเป็นไปได้ (alethic modality) คือการที่ต้องให้คำอธิบายเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นต่างไปจากที่เป็นอยู่ได้ (what might have been) และสิ่งที่ต้องเป็นเช่นนั้นไม่สามารถเป็นอย่างอื่นไปได้ (what must be) มโนทัศน์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่เรามีและใช้กันอยู่โดยทั่วไป เห็นได้จากภาษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวที่เราใช้พูดจากันอยู่

ตรรกวิทยาธรรมดานำมาใช้ในการพูดจาในเรื่องดังกล่าวไม่ได้ จึงต้องมีตรรกวิทยาที่เรียกว่าตรรกวิทยาโมดัล (modal logic) มาใช้แทน ปัญหาอยู่ที่ว่าตรรกวิทยาแบบดังกล่าวมีหลายระบบ แต่ละระบบนั้นแต่ก่อนเข้าใจไม่ได้ร่วมกันว่าแตกต่างกันตรงไหน เนื่องจากงุ่มง่ามเกี่ยวกับความหมายหรืออรรถศาสตร์ (semantic) ของตรรกวิทยาดังกล่าวยังไม่ได้ถูกพัฒนาขึ้นมา ต่อมามีการเสนอให้เข้าใจอรรถศาสตร์ของตรรกวิทยาดังกล่าวด้วยกรอบโครงความคิดเรื่อง 'โลกที่เป็นไปได้' (possible worlds) หรือที่เรียกว่าอรรถศาสตร์ของโลกที่เป็นไปได้ (possible worlds semantic) กล่าวอย่างสั้นที่สุด ข้อความ "เป็นไปได้ที่จะ p" ถ้าจริง จะจริงในอย่างน้อย 1 โลกที่เป็นไปได้ ส่วนข้อความ "จำเป็นที่จะต้อง p" ถ้าจริง จะจริงในทุกโลกที่เป็นไปได้ การตีความดังกล่าวใช้ได้เช่นกันกับข้อความที่แสดงคุณสมบัติของสิ่งว่าเป็นคุณสมบัติที่มีอย่างจำเป็นหรือไม่

สิ่งที่ถกเถียงกันมากก็คือ 'โลกที่เป็นไปได้' คืออะไร และจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องเข้าใจความหมายของตรรกวิทยาโมดัลด้วยกรอบโครงดังกล่าว ปัญหาประการหลังถูกถามโดยนักปรัชญาบางคน เช่น โจนาธาน แฮริสัน (Jonathan Harrison) ส่วนปัญหาประการแรกเกี่ยวกับความหมายของ 'โลกที่เป็นไปได้' นั้นมีการให้ความหมายกันไปต่าง ๆ นานา เช่น เป็นสิ่งที่มีธรรมชาติเป็นแบบเดียวกับโลกหรือจักรวาลที่เราอยู่, เป็นประพจน์ชนิดหนึ่ง, เป็นสิ่งที่เรียกว่าสภาพการณ์ (states of affairs) เป็นต้น แต่ละความเข้าใจดังกล่าวนั้นมีประสพกับปัญหาทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันไป แต่ปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการจะเน้นก็คือ ความเข้าใจดังกล่าวทั้งหมดอธิบายเรื่องของความจำเป็นด้วยมโนทัศน์ที่ห่างไกลจากความเข้าใจร่วมกันที่เรามีอยู่ในการพูดจากันถึงเรื่องความจำเป็น ผู้วิจัยจะเสนอว่าเวลาที่เรานำเรื่องความจำเป็นและเป็นไปได้และเกิดปัญหาเกี่ยวกับการให้ข้อรับรอง (justification) ต่อข้อเสนองานของเรา หรือเกิดปัญหาเกี่ยวกับการยืนยันความจริงของข้อเสนอดังกล่าวนั้น ปัญหาดังกล่าวจะเข้าใจได้ทางหนึ่งว่าเป็น

ปัญหาของข้อเสนอกเกี่ยวกับเรื่องการเป็นสาเหตุ (causation) ของสิ่งที่เรากำลังพูดถึง ขอให้ลองคิดถึงคำตอบในเชิงของสาเหตุที่เราน่าจะตอบได้เมื่อถูกถามว่า "ทำไมจึงเป็นไปได้ที่กระดาษแผ่นที่เราถืออยู่นั้นจะมีสีหม่นกว่าที่เป็นอยู่?" หรือในกรณีที่เราถูกขอร้องให้อธิบายว่าทำไมข้อความที่ว่า "จำเป็นที่จะต้องมีแสงสว่างในที่ที่เรานั่งอยู่เราจึงจะเห็นตัวหนังสือที่อยู่บนกระดาษที่เราถืออยู่ได้" นั้นเป็นข้อความที่จำเป็นต่อจริง ถ้าการตอบคำถามว่า "ทำไม" นั้นสามารถจะเข้าใจได้เป็นเบื้องต้นว่าเป็นเรื่องของการให้คำอธิบาย (explanation) ในบางลักษณะ และถ้ามันให้คำอธิบายเรื่องของการให้คำอธิบายในทางปรัชญานั้นก็เกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับประเด็นเรื่องของการเป็นสาเหตุ แล้ว สิ่งทีงานวิจัยนี้กำลังเสนออยู่นั้น ในเบื้องต้นจึงไม่ใช่ข้อเสนอที่ไม่มีความน่าเชื่อถือหรือเป็นไปได้

อนึ่ง ความพยายามในการสร้างความเข้าใจในลักษณะอย่างที่ว่าวิทยานิพนธ์นี้กระทำนั้น อาจพิจารณาได้ว่าจัดเป็นการเสนอทฤษฎีที่มุ่งอธิบายลดทอน (reductionist) มโนทัศน์เรื่องความจำเป็นให้เป็นเรื่องที่เข้าใจได้ด้วยมโนทัศน์ที่เป็นพื้นฐานกว่า ซึ่งในที่นี้คือมโนทัศน์การเป็นสาเหตุ อย่างไรก็ตาม ความพยายามในลักษณะดังกล่าวนี้ไม่ได้เป็นทางเลือกเดียวที่มีได้กับการจัดการกับความเข้าใจเรื่องความจำเป็น อาจจะมีทัศนะที่พยายามจะเสนอว่าเราไม่จำเป็นต้องอธิบายลดทอนในลักษณะที่วิทยานิพนธ์นี้กระทำ โดยให้ถือว่ามโนทัศน์เรื่องความจำเป็นนั้นสามารถที่จะเข้าใจได้ในฐานะของสิ่งที่เราถือเอาไว้ก่อนเป็นพื้นฐานโดยไม่สามารถจะอธิบายลงให้เป็นเรื่องอื่นได้ หรืออาจจะมีทัศนะที่เห็นว่าไม่จำเป็นต้องอธิบายลดทอน ด้วยเหตุผลที่ว่าเราสามารถจะถือได้ว่ามโนทัศน์เรื่องความจำเป็นดังกล่าวนี้ไม่ได้มีเนื้อหาอะไรให้เราเข้าใจได้จริง การมีจุดยืนที่จะเสนอทฤษฎีที่มุ่งการอธิบายลดทอนจึงต้องถือไว้เป็นเงื่อนไขอันหนึ่งก่อนสำหรับการเข้าใจข้อเสนอของวิทยานิพนธ์นี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาคำอธิบายมโนทัศน์เรื่องความจำเป็นและเป็นไปได้ที่อาศัยกรอบความคิดเรื่องโลกที่เป็นไปได้ในลักษณะต่างๆ
- 2) เพื่อเสนอคำอธิบายมโนทัศน์เรื่องความจำเป็นและเป็นไปได้ที่อาศัยกรอบความคิดเรื่องโลกที่เป็นไปได้ ซึ่งอาศัยมโนทัศน์เรื่องการเป็นสาเหตุเป็นพื้นฐานของความเข้าใจ

1.3 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

ในบทที่ 2 นั้นจะได้พิจารณาถึงความสำคัญของการมีทฤษฎีเกี่ยวกับความจำเป็น (a theory of necessity) ที่เหมาะสม โดยการพยายามเชื่อมโยงให้เห็นว่าทฤษฎีดังกล่าวมีขึ้นเพื่อให้เราสามารถที่จะเข้าใจความหมายของถ้อยคำในลักษณะต่างๆของภาษาที่พูดถึงความจำเป็นได้ เพื่อให้เข้าใจภาษาของตรรกวิทยาแบบแผนที่ใช้กับเรื่องความจำเป็นได้มากขึ้น และเพื่อสร้างความชัดเจนให้กับความเข้าใจที่คนทั้งหลายมีอยู่โดยทั่วไปในเรื่องของความจำเป็นซึ่งเป็นความคิดความเข้าใจที่มีอยู่แล้วก่อนการขบคิดเชิงปรัชญา

ทั้งนี้จะพิจารณาประเด็นต่างๆต่อไปนี้ตามลำดับ 1) การพูดจาในภาษาธรรมดาถึงเรื่องความจำเป็น 2) ความสำคัญของตรรกวิทยาโมดัล (modal logics) ที่มีต่อการพูดจาเหล่านั้น และปัญหาของตรรกวิทยาโมดัลซึ่งมีหลายระบบ 3) การให้ความหมายกับตรรกวิทยาโมดัลโดยอาศัยกรอบความคิดเรื่องโลกที่เป็นไปได้ 4) ปัญหาต่างๆของการเข้าใจความหมายของโลกที่เป็นไปได้ 5) การนำเอามโนทัศน์เรื่องความเป็นสาเหตุมาเข้าใจเรื่องความจำเป็น ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การหาคำอธิบายในเรื่องความเป็นสาเหตุที่ไม่ได้อาศัยมโนทัศน์เรื่องความจำเป็นมาใช้ในบทต่อไป

ในบทที่สาม ผู้วิจัยมีจุดประสงค์ที่จะแสดงให้เห็นว่าความเป็นสาเหตุ (causality) ที่ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากความเข้าใจเรื่องความจำเป็นในลักษณะใดๆนั้นสามารถที่จะเข้าใจและยอมรับได้ ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การเอาความเข้าใจความเป็นสาเหตุดังกล่าว ไปสร้างความเข้าใจมโนทัศน์ความจำเป็นและเป็นไปได้ในกรอบความคิดเรื่องโลกที่เป็นไปได้แล้ว ไม่ทำให้เกิดปัญหาเรื่องความวกวน (circularity) ในการอธิบาย อย่างที่กล่าวไปแล้วในบทที่ผ่านมา โดยจะเริ่มต้นจากการอธิบายถึงมโนทัศน์เรื่องความเป็นสาเหตุที่มีพื้นฐานมาจากความคิดที่ว่า เราต้องเข้าใจความเป็นสาเหตุอย่างเชื่อมโยงกับความจำเป็นบางอย่างเสมอ ต่อไปจะอธิบายถึงวิธีเข้าใจความเป็นสาเหตุจำนวนหนึ่งที่ท้าทายแนวทางดังกล่าว และไม่ได้อาศัยมโนทัศน์เรื่องความจำเป็นมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการอธิบาย สุดท้ายจะชี้ให้เห็นว่า ในบรรดาความเข้าใจเรื่องความเป็นสาเหตุจำพวกหลังดังกล่าวมีอยู่แนวหนึ่งที่เหมาะสมเป็นพิเศษ ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ในบทต่อไป

ในบทที่ 4 บทนั้นแบ่งออกเป็นสองส่วนหลักด้วยกัน ส่วนแรกเป็นการนำเสนออรรถศาสตร์ของโลกที่เป็นไปได้ โดยอาศัยความเข้าใจที่มีต่อทฤษฎีการเป็นสาเหตุของทูลี่ ที่อธิบายไปในส่วนท้ายของบทที่แล้วมาเป็นพื้นฐานในการก่อรูปอรรถศาสตร์ดังกล่าว สำหรับส่วนหลักที่สองนั้น ผู้วิจัยจะอ้างเหตุผล สนับสนุนการเข้าใจเรื่องความจำเป็นผ่านกรอบความคิดของโลกที่เป็นไปได้ในลักษณะดังกล่าว โดยจะเน้นไปที่การพิจารณาถึงจุดแข็งของทฤษฎีเมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีอื่นๆ

จุดยืนในทางปรัชญาบางอย่างที่อาจจะได้จากทฤษฎีที่ถูกเสนอ และประโยชน์ที่มีต่อการเลือกกระบวน
ของตรรกวิทยาโมดัลได้จากความเข้าใจดังกล่าว

บทที่ 5 จะสรุปบททวนข้อสรุปสำคัญที่ได้รับมาในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย รวมถึงให้ข้อ
สังเกตและข้อเสนอแนะบางประการ

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

- 1) เข้าใจปัญหาของทฤษฎีว่าด้วยความจำเป็นที่มีอยู่ในลักษณะต่างๆ และเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมืทฤษฎีว่าด้วยความจำเป็นที่สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างน่าพอใจมากขึ้น
- 2) ได้ความเข้าใจทฤษฎีว่าด้วยความจำเป็น ที่มีพื้นฐานคำอธิบายมาจากมโนทัศน์เรื่องการเป็นสาเหตุ ซึ่งสามารถแก้ปัญหาต่างๆของทฤษฎีว่าด้วยความจำเป็นได้อย่างน่าพอใจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย